

Thuis is niet langer 1 huis

In plaats van een woning voor het leven te verwerven, kiezen veel gezinnen vandaag voor serieel wonen. Voor heel wat kinderen betekent ‘thuis’ bovendien niet één, maar twee woningen, waartussen ze voortdurend pendelen. Steeds meer gezinnen krijgen nomadische trekjes.

DIRK LUYTEN [SOCIOLOOG/RUIMTELIJK PLANNER]

Gezinnen worden dynamischer, flexibeler en diverser

Het komen en gaan van partners en kinderen

In de klassieke gezinscyclus wordt een gezin eerst groter en daarna weer kleiner. Door het komen en gaan van partners en kinderen zien we vandaag evenwel verschillende en complexere gezinscycli ontstaan. Jongeren blijven langer thuis wonen. Als ze vervolgens alleen gaan wonen of gaan samenwonen met een partner of met vrienden, is dat vaak tijdelijk. Fases van alleen-

wonen en samenwonen wisselen elkaar af. Komen er kinderen bij, dan passen gezinnen hun woning aan of verhuizen ze andermaal. Vertrekken de kinderen, dan breekt er weer een nieuwe fase aan.

Samenwonen blijft niet altijd duren. Zo heeft een kwart van de mannelijke veertigers en meer dan een op drie van de vrouwelijke veertigers al een eerste samenwoonrelatie beëindigd. Ruim twee op de drie gaan binnen de vijf jaar na een scheiding een nieuwe partnerrelatie aan. Dan kan opnieuw samenwonen volgen. Maar ook die liefdesliedjes blijven niet duren.

Gezinnen met nomadische trekjes

Het verblijfsco-ouderschap voor de kinderen is de voorbije jaren toegenomen, waardoor kinderen vaak deels bij papa en deels bij mama wonen. Meer dan vroeger wonen kinderen ook samen met de nieuwe partner van hun moeder of vader. Mogelijk heeft die stiefouder zelf ook voltijds of deeltijds inwonende kinderen. Nieuw samengestelde gezinnen hebben dikwijls nood aan een woning die aangepast is aan een wisselend verblijf van hun gezinsleden. Samenwonen met stiefkinderen kan andere eisen stellen dan samenwonen met eigen kinderen.

Meerhuizigheid, een nieuwe vorm van wonen

Een vijfde van de gezinnen uit de Gezinsenquête¹ telt een of meer gezinsleden die een deel van de tijd elders verblijven. Veel kinderen van gescheiden ouders pendelen tussen beide ex-partners. Studenten verblijven in de week op kot en in het weekend bij hun ouders. Een op de tien volwassenen heeft een latrelatie, waarbij de partners apart wonen. Sommige werknemers hebben een verblijf dicht bij het werk. Zo is voor velen ‘thuis’ niet meer gekoppeld aan één woning. Dat leidt tot een nieuw soort mobiliteit en vereist flexibiliteit.

Voor het Rijksregister is meerhuizigheid een probleem. Men kan maar één domicilie hebben. Gezinnen onderbrengen in administratieve categorieën uit de vorige eeuw botst vandaag op zijn limieten. Als ouders scheiden en de kinderen verblijven afwisselend bij alleenstaande ouders, dan zal één van beiden zich moeten registreren als alleenwonend. Dat kinderen sinds 2016 een tweede verblijfsadres kunnen krijgen, is vooral informatief en brengt weinig rechten met zich mee.

Samenwonen met groot en klein

In Vlaanderen wonen meer dan anderhalf miljoen volwassenen samen met hun ouders of met hun volwassen kinderen. In een derde van de gezinnen zijn de thuiswonende kinderen allemaal volwassen. Hoe dat komt? Er is Hotel Mama, jongvolwassenen die langer bij hun ouders blijven wonen. Dan zijn er de boem-rangkinderen, die na hun studententijd of een relatiebreuk weer bij hun ouders intrekken. Anderen wonen samen omwille van de zorg of om financiële redenen. Sommige bejaarde ouders gaan

weer bij hun kinderen wonen, maar dat aantal is sterk teruggelopen. Ouderen willen zo lang mogelijk zelfstandig wonen en er is een toegenomen aanbod van assistentiewoningen en thuiszorgvoorzieningen.

Samenwonen met volwassen kinderen schept opportuniteiten, maar kan ook gepaard gaan met stress, minder goede relaties en conflicten. Goede afspraken zijn aangewezen. De voorbije decennia is de samenwooncultuur van volwassenen en hun ouders wel gewijzigd. Gezinnen evolueerden van bevels- naar onderhandelingshuishoudingen. Waar de ouders vroeger dominant de regels bepaalden, wordt er nu toleranter en met meer respect voor elkaanders privacy samengeleefd. Een succesvolle samenwooncultuur vereist dat men zaken en territoria deelt, maar daarnaast toch voldoende privacy houdt. Dat stelt ook eisen aan de woning.

Superdiversiteit

Superdiversiteit is een realiteit. De grote steden tellen een toenemend aandeel gezinnen met migratieachtergrond. Door hun minder gunstige sociaaleconomische positie zijn die vaker aangewezen op woningen en buurten van lagere kwaliteit. De etnisch-culturele diversiteit leidt tot meer pluraliteit aan gezinsvormen, met verschillen in gezinsgrootte en familiepatronen. Zo komt meergeneratiewonen bij gezinnen met een Marokkaanse of Turkse herkomst vaker voor. Steeds meer migrantenfamilies leven verspreid over verschillende landen. Maar ook steeds meer Vlaamse families zien familieleden over de grenzen heen uitzwermen of interetnisch partneren.

Toch is het nog lang niet duidelijk wat superdiversiteit betekent voor het wonen. Zo weten we nog te weinig over de evolutie van veranderende woonpatronen tussen eerste-, tweede-, derdegeneratiemigranten en de verschillen tussen groepen en gemeenschappen.

Gevolgen voor wonen en ruimte

Meer verhuisbewegingen

De toename van het aantal gezinstransities vermeerderd de verhuisbewegingen. Zo was bijvoorbeeld in 2013 bij 10% van de verhuisbewegingen scheiding het voornaamste argument om te verhuizen. Vooraleer mensen na een scheiding opnieuw een stabiele woonsituatie bereiken, maken ze vaak een of meerdere verhuizingen mee. Veelal zien we daarbij een achteruitgang in

¹ In het voorjaar van 2016 werd door het departement Welzijn, volksgezondheid en gezin voor het eerst een gezinsenquête uitgerold in Vlaanderen. De respondenten werden aangeschreven met vragen over hun gezin, hun partnerrelatie, de opvoeding van de kinderen en hoe ze hun werk en zorgtaken combineren. Ongeveer ¼ van de 9.000 uitgenodigde gezinnen met kinderen tussen 0 en 25 jaar namen deel aan de studie. De gegevens staan online op <https://gezinsenquête.be>